

Smiselna uporaba ZPP v nepravdnem postopku

LOJZE UDE

Povzetek

Avtor v prispevku obravnava smiselno uporabo določb Zakona o pravdnem postopku v nepravdnih postopkih v Sloveniji. Pri tem opisuje genezo nastanka določbe 37. člena Zakona o nepravdnem postopku, prikaže rešitve v primerjalnem pravu in razlaga pojem smiselne uporabe določb Zakona o pravdnem postopku v nepravdnih postopkih ter predstavi primere iz sodne prakse. Avtor je mnenja, da bi bilo treba v nepravdnem postopku opredeliti več procesnih določb in iz njega izločiti splošno sklicevanje na Zakon o pravdnem postopku le, če bi iz sodne prakse izhajalo, da sodišča pogosto kljub splošni napotitveni normi ne uporabljajo določb Zakona o pravdnem postopku oz. njegovih procesnih institutov, kot so v tem zakonu opredeljeni.

Ključne besede: • nepravdno pravo • nepravdni postopek • smiselna uporaba • prekluzije • pravna sredstva

KONTAKTNI NASLOV: Dr. Lojze Ude, redni profesor, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Poljanski nasip 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: lojze.ude@pf.uni-lj.si

ISSN 1855-7147 Tiskana izdaja / 1855-7155 Spletna izdaja © 2010 LeXonomica (Maribor)

UDK: 347.919.1+347.92

JEL: K40

Na svetovnem spletu dostopno na <http://www.lexonomica.com>

Analogous Application of the Civil Procedure Code in Non-contentious Civil Procedures

LOJZE UDE

Abstract

Author discusses the analogous application of the rules of the Civil Procedure Code in the non-contentious civil procedure before Slovenian courts. He presents the genesis of the Art. 37 of the Slovenian Non-Contentious Procedure Act, gives an overview of the regulation of this issue in comparative law, explains the notion of »analogous application« of the rules of the Civil Procedure Code in the non-contentious civil procedure and presents the corresponding Slovenian case law. Author is of opinion that more procedural provisions should be included and defined in the non-contentious procedure and referrals to the Civil Procedure Code should be eliminated only if the jurisprudence would indicate that the courts, regardless to the general referring provision, do not apply the provisions of Civil Procedure Code and its institutes as defined in the Code.

Keywords: • non-contentious law • non-contentious civil procedure • analogous application • preclusion • legal remedies

CORRESPONDENCE ADDRESS: Dr. Lojze Ude, Full Professor, University of Ljubljana, Faculty of Law, Poljanski nasip 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenia, e-mail: lojze.ude@pf.uni-lj.si

ISSN 1855-7147 Print / 1855-7155 On-line © 2010 LeXonomica (Maribor)

UDC: 347.919.1+347.92

JEL: K40

Available on-line at <http://www.lexonomica.com>

1. Procesne določbe nepravdnega postopka

Že naslov tega poglavja v bistvu gramaticalno vsebuje notranje nasprotje, saj govori o »procesnih določbah« v nepravdnem »postopku«. Kaj naj bi vseboval drugega postopek kot procesne določbe? Vendar je treba upoštevati, da vsebuje nepravdni postopek v posebnih nepravdnih postopkih vrsto določb materialnega prava. Kljub temu se je zakonodajalec pri nas odločil za naslov zakona o nepravdnem postopku, čeprav kot rečeno zakon vsebuje tudi pomembne in številne določbe materialnega prava v posebnih nepravdnih postopkih.¹

Izhodišče Zakona o nepravdnem postopku² (ZNP) je, da vsebuje v členih 1 do 37 splošne določbe, ki veljajo za vse nepravdne postopke, nato pa v poglavjih o posebnih postopkih določbe, ki veljajo za posamezne nepravdne zadeve in ki lahko izključujejo tako določbe Zakona o pravdnem postopku³ (ZPP), kot tudi določbe splošnega dela ZNP (Rijavec, 2001: 7). Seveda je v kratkem sestavku o smiselni uporabi ZPP v nepravdnem postopku nemogoče celovito prikazati vse določbe ZPP, ki se uporabljajo v nepravdnih postopkih, in nato še posebne določbe, ki veljajo za posamezne postopke. Zaradi tega naj prikažem predvsem svoje poglede na vprašanje, kaj pravzaprav pomeni »smiselna uporaba« ZPP in katere so tiste bistvene določbe ZPP, ki se uporabljajo tudi v večini nepravdnih postopkov.

2. Smiselna uporaba določb pravnega postopka

Pogosto v zakonodaji srečamo določbe o smiselni uporabi določenega zakona. Izmed procesnih zakonov vsebuje tako določbo novi Zakon o upravnem sporu⁴ (v nadaljevanju ZUS-1), ki pa ne uporablja pojma o smiselni uporabi, temveč govori o primerni uporabi določb ZPP. Ne zakon, ne pravna teorija ne povesta, kaj pomeni »primerna uporaba« ZPP (gl. npr. Tratar, 2006: 117).

¹ Tako je imenovan nepravdni postopek tudi v Avstriji, kjer je ta postopek urejen v Außerstreitgesetz-u (AussStrG; BGBl, I št. 111/2003, zadnja novela BGB1, I št. 52/2009), medtem ko je v Nemčiji že v naslovu posebej poudarjena skupina postopkov v družinskih zadevah in se zakon imenuje Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamkFG; BGBl. I S 2586 FF, 2587 fl., zadnja novela 2009, BGBl, I 700, 710 ff.).

² Uradni list SRS, št. 30/1986 (20/1988 popr.), 87/2002 (SPZ), 131/2003 (Odl.US: U-I-60/03-20), 77/2008 (ZDZdr).

³ Uradni list RS, št. 73/2007 (ZPP-UPB3), 45/2008 (ZPP-D) ter nadaljnje spremembe in dopolnitve.

⁴ Uradni list RS, št. 105/2006.

V ZR Nemčiji zakon ne vsebuje splošne določbe o primerni ali smiselni uporabi civilnega procesnega zakonika (ZPO), temveč se nanj sklicuje pri posebnih institutih.⁵ Še pogosteje se sklicuje na določbe ZPO avstrijski nepravdni zakon, ki prav tako ne vsebuje splošne določbe o primerni ali smiselni uporabi civilnega procesnega zakonika v nepravdnem postopku.⁶ Tudi s stališča primerjalne metode se torej zastavlja vprašanje, ali je taka splošna napolnilna norma v zakonu o nepravdnem postopku sploh potrebna, ali pa kaže v prihodnje vključiti v ta zakon čim več specialnih določb o posameznih procesnih institutih.

Ob osamosvojitvi je nova država Republika Slovenija (RS) sprejela Ustavni zakon o izvedbi Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije⁷ in v tem zakonu opredelila splošen odnos do bivših zveznih predpisov. V prvem odstavku 4. člena ta Ustavni zakon določa, da se v RS do izdaje ustreznih predpisov smiselno uporabljajo tisti zvezni predpisi, ki so veljajo v RS ob uveljavitvi tega zakona, kolikor ne nasprotujejo pravnemu redu RS in kolikor ni s tem zakonom drugače določeno. V zvezi s tako formulacijo se je tudi tedaj zastavilo vprašanje, kako razumeti pojem »smiselna uporaba« prevzetih zveznih predpisov. Tedaj je pravna teorija (gl. Ude, 1993: 5) poudarila, da se smiselna uporaba v pravni teoriji in praksi razume kot uporaba, pri kateri organ uporablja posamezen predpis ne vedno dobesedno, temveč le v skladu z njegovim smislom. Obenem pa je pravna teorija tudi poudarila, da v primeru smiselne uporabe celotne zakonodaje prejšnje federacije in zlasti v primeru procesnega zakona, ki ureja civilni pravdni postopek, ni mogoče tako razumeti vsebine uporabljenega pojma. Po mnenju pravne teorije je bilo treba upoštevati zlasti tudi drugi odstavek 4. člena citiranega Ustavnega zakona, ki je določil, da pristojnosti, ki so jih imeli po prevzetih predpisih organi in organizacije SFRJ, preidejo v skladu s tem (torej ustavnim zakonom) na organe in organizacije RS, če pa takega organa oz. organizacije ni, določi Izvršni svet skupščine RS oz. vlada RS začasno pristojni organ oz. organizacijo. Po mnenju teorije je smiselna uporaba ZPP pomenila, da je treba namesto pristojnosti bivšega Zveznega sodišča SFRJ uveljaviti pristojnost Vrhovnega sodišča RS (kolikor je to sploh »smiselno«)

⁵ FamkFG se npr. sklicuje na »primerno uporabo« ZPO v par. 6, ko določa, da se za izključitev in odklonitev (torej za izločitev) sodnika uporabljajo »entsprechend« določbe par. 41 do 49 ZPO in 567 do 572 ZPO; tudi za vročanje, roke, nekatere institute v okviru dokaznega postopka ter za nekatere druge procesne institute veljajo izrecno določbe ZPO, medtem ko splošne napolnilne norme o primerni uporabi ZPO FamkFG ne vsebuje (gl. o uporabi nekaterih določb ZPO o procesnih institutih tudi Bork, Jakoby, Schwab, 2009: 13, 14, 40, 41, 82, 85 idr.).

⁶ Tako AussStrG npr. v par. 7 napoti na uporabo določb ZPO o pomoči strankam v zvezi s stroški postopka, v par. 19 na uporabo določb ZPO o izključitvi javnosti, v par. 21 na uporabo določb ZPO o vrnitvi v prejšnje stanje, v par. 22 na uporabo določb o zapisnikih, v par. 23 na uporabo določb ZPO o rokih, v par. 24 na uporabo določb o vročanju itd.

⁷ Uradni list RS, št. 11/1991.

oz. da je treba iz ZPP izločiti tiste določbe, ki so uveljavljale pristojnosti zveznih organov (npr. določbe o zahtevi za varstvo zakonitosti zveznega javnega tožilca in v zahtevi za izreden preizkus pravnomočne odločbe pred zveznih sodiščem) oz. ki so bile posledica federalne ureditve (določbe o uporabi jezikov in pisav jugoslovanskih narodov). Po tem mnenju je bilo torej treba uporabljati ZPP kot zakon, sprejet v RS in le izjemoma upoštevati spremenjeno državno ureditev.

Zastavlja se torej vprašanje, kaj sploh pomeni »smiselna uporaba« ZPP. Kot rečeno, pomeni ta uporaba ne dobesedno, gramatikalno tolmačenje in uporabo ZPP, temveč njegovo uporabo v skladu s smislom nepravdnega postopka. Če glede na celotno ureditev nepravdnega postopka ne bi bilo smiselno uporabljati določb pravnega postopka, je torej treba uporabiti določbo pravnega postopka tako, kot to ustreza obravnavani nepravdni zadevi (Rijavec, 2001: 12).

Ugotoviti pa je treba, da je sodnih odločb, ki uveljavljajo tako »smiselno uporabo« pravnega postopka v posameznem nepravdnem postopku, sorazmerno malo, medtem ko teorija o tem vprašanju doslej ni poglobljeno razpravljala. Tako je npr. Vrhovno sodišče RS zavzelo stališče, da v primeru priznanja tuje sodne odločbe v statusnih zadevah ni smiselno uporabljati prekluzije iz določbe prvega odstavka 337. člena ZPP, po kateri sme pritožnik navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze le, če izkaže, da jih brez svoje krivde ni mogel navesti oz. predložiti do prvega naroka za glavno obravnavo oz. do konca glavne obravnave, če so izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 286. člena tega zakona. Taka uporaba ne bi bila smiselna, ker lahko stranka predlog za priznanje tuje sodbe iz utemeljenih razlogov ponovi, zaradi česar prekluzija ni v skladu s pravno naravo tega postopka in njegovim smotrom. Smiselno in v skladu z načelom procesne ekonomije je po mnenju sodišča končati začeti postopek in ugotoviti, ali so izpolnjene tudi vse druge predpostavke za priznanje sodbe.⁸ V nekaj odločbah pa je Višje sodišče v Ljubljani zavzelo stališče, da je v postopku denacionalizacije na podlagi 104. člena ZNP treba uporabljati pravila, da trpi stroške postopka udeleženec, ki mu je naloženo plačilo odškodnine, da pa v primeru, če je udeležencev več, pa ti niso solidarno odgovorni za izpolnitev glavne obveznosti, sosporniki krijejo stroške po enakih delih, razen »če gre za precejšnjo razliko pri njihovem deležu na spornem predmetu«. V takem primeru nosijo stroške udeleženci glede na delež udeležbe na glavni sporni stvari, kar predstavlja po mnenju sodišča smiselno uporabo določbe 161. člena ZPP.⁹ Višje sodišče v Ljubljani je zavzelo tudi stališče, da v postopku delitve stvari in skupnega

⁸ Sklep VS RS, opr. št. Cp/2001 z dne 5.12.2001.

⁹ Sklep VSL, opr. št. II Cp 647/2004 z dne 5.5.2005.

premoženja materialno pravna narava tožbe in nasprotne tožbe onemogoča ločeno obravnavanje predlogov (zahtevkov) posameznih solastnikov ali skupnih lastnikov, kar pomeni, da ni mogoče v nasprotni tožbi odločiti neodvisno od tožbe, kot to sicer velja za nasprotno tožbo po določbi 189. člena ZPP.¹⁰

Čeprav je sodna praksa skromna, pa je vendarle mogoče sklepati, da so naša sodišča zavzela stališče, da na podlagi dobesedne razlage ne uporabljajo posameznih določb pravnega postopka le v primeru, kadar narava spora taki uporabi nasprotuje. Očitno pa je, da do takih položajev, ko bi se zastavilo vprašanje, ali določba pravnega postopka ne ustreza naravi spora, o katerem odloča sodišče v nepravdnem postopku in nepravdni postopek sam nima posebne določbe, ne prihaja pogosto.

3. Uporaba določb pravnega postopka v postopku na prvi stopnji

V nadaljevanju tega prispevka bomo skušali vsaj na splošno prikazati sodno prakso v primerih, ko so sodišča zavzela stališča, da je uporaba določb pravnega postopka v nepravdnem postopku smiselna.

Po mnenju sodišč je mogoče uporabljati v nepravdnem postopku določbe 67. člena ZPP, ki urejajo delegacijo krajevne pristojnosti na drugo stvarno pristojno sodišče, če je očitno, da se bo tako lažje opravil postopek, ali če za to obstajajo drugi tehtni razlogi.¹¹ Enako velja za določbe ZPP o izločitvi sodnika, in to tako določbe o odklonilnem razlogu iz 6. točke 67. člena ZPP, kot tudi procesne določbe o izločitvi iz členov 71 do 74 ZPP,¹² za določbe o vlogah, ki se nanašajo na ravnanje z nerazumljivimi vlogami, kot to ureja 108. člen ZPP,¹³ za določbe ZPP o kaznovanju udeležencev, kadar udeleženec žali sodišče, stranko ali drugega udeleženca v postopku¹⁴ in za določbe ZPP o preklicu pooblastila iz 99. člena ZPP. Tudi v nepravdnem postopku lahko torej stranka oz. udeleženec pooblastilo kadarkoli prekliče, mora pa ta preklic naznaniti sodišču.¹⁵

¹⁰ Tako Sklep VSL, opr. št. II Cp 1213/1999, z dne 7.6.2000, Sklep VS RS, opr. št. IR 158/2009 z dne 3.12.2009, Sklep VS RS, opr. št. IR 162/2008, z dne 18.12.2008 in Sklep VS RS, opr. št. IR 103/2005 z dne 22.9.2005.

¹¹ Sklep VS RS, opr. št. IR 24/2004 z dne 25.3.2004.

¹² Sklep VS RS, opr. št. Cp 9/2006 z dne 18.5.2006.

¹³ Sklep VSK, opr. št. I Cp 655/2000 z dne 12.6.2001, Sklep VS RS, opr. št. II Ips 264/1996 z dne 21.11.1996.

¹⁴ Sklep VS RS, opr. št. II Ips 303/2006 z dne 18.5.2006.

¹⁵ Tako Sklep VSC, opr. št. Cp 115/199 z dne 2.10.1999.

Po stališču sodne prakse pa se v nepravdnem postopku ne uporabljajo določbe 105. člena ZPP, ki urejajo obveznost plačila sodne takse in v primeru neplačila vsebujejo neizpodbitno domnevo, da je vloga umaknjena. V 105. a členu ZPP je predpisana obveznost plačila sodne takse za tožbo in taksativno naštete druge vloge, na katere se plačilo nanaša in na posledice njenega neplačila. Zaradi tega teh določb, ki se nanašajo na točno opredeljene vloge, ni mogoče uporabiti za predlog v nepravdnem postopku.¹⁶

Tudi za štetje zakonskih in sodnih rokov v nepravdnih postopkih se uporabljajo določbe ZPP, zlasti določbe 111. člena ZPP,¹⁷ enako pa velja za določbe ZPP o uporabi jezika v postopku v členih 102 do 104 ZPP. Vloge, ki jih stranke naslavljajo na sodišče in se vročajo tudi drugim udeležencem postopka, morajo biti sestavljene v slovenskem jeziku. Če je torej vloga sestavljena v tujem jeziku, je nepopolna.¹⁸

V nepravdnem postopku se upoštevajo tudi določbe ZPP o vročitvi. ZNP posebnih določb o vročitvi nima. Ker pa je v nepravdnem postopku opredeljen pojem udeleženca dokaj široko, je seveda določba o vročanju vlog udeležencem zelo pomembna.¹⁹

ZNP vsebuje posebne določbe o stroških postopka, in sicer v 35. členu ZNP, ki vsebuje temeljno pravilo, da trpi vsak udeleženec svoje stroške, razen če zakon določa drugače, da v primeru, če so nastali skupni stroški, odloči sodišče, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo in da trpijo, v primeru, če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, stroške postopka ti udeleženci. Ta člen določa še, da ima pravico do povračila stroškov udeleženec le, kadar zakon določa, da trpi stroške eden od udeležencev ali nekateri od udeležencev, da mora udeleženec ne glede na izid postopka povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi ali po naključju, ki se je njemu primerilo ter da mora povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi, tudi zakoniti zastopnik ali pooblaščenec udeleženca. Te določbe pa seveda ne urejajo vse problematike odločanja o stroških. Sodna praksa je zavzela stališče, da je v primeru umika predloga predlagatelj dolžan povrniti nasprotnemu udeležencu stroške, ki jih je z vložitvijo povzročil. Sodišče se je sicer v tem primeru po naši oceni neprimerno sklicevalo na uporabo določbe petega odstavka 35. člena ZNP, ki govori o stroških, ki so nastali po krivdi udeleženca. Same

¹⁶ Tako Sklep VSL, opr. št. I Cp 566/2007 z dne 21.2.2007 in Sklep VSK, opr. št. Cp 812/2007 z dne 17.10.2007.

¹⁷ Sklep VS RS, opr. št. II Ips 241/2005 z dne 26.4.2006. Tako tudi Sklep VS RS, opr. št. Cp 7/2005 z dne 10.11.2005.

¹⁸ Tako Sklep VSL, opr. št. I Cp 1161/1995 z dne 15.11.1995.

¹⁹ Sklep VSM, opr. št. III Cp 446/2005 z dne 27.3.2006.

vložitve predloga praviloma ne bo mogoče oceniti kot krivdo udeleženca. Strinjamo pa se s stališčem in z vsebinsko odločitvijo, da mora v takem primeru predlagatelj nasprotnemu udeležencu povrniti stroške, ki jih je z vložitvijo predloga povzročil, saj je stroške povzročilo izključno to njegovo dejanje.²⁰ V nepravdnem postopku pa se uporabljajo določbe 155. člena ZPP o odmeri potrebnih stroškov.

V nepravdnem postopku je treba uporabiti tudi nekatere določbe ZPP, ki se nanašajo na spremembo tožbe, zlasti določbo, da lahko tožeča stranka spremeni tožbo do konca glavne obravnave (v nepravdnem postopku predlagatelj seveda spremeni predlog).²¹ Zaradi določene strogosti in s tem togosti pa npr. ne pridejo v poštev določbe ZPP o spremembi tožbe pri odločanju o stikih z otrokom.²²

Zaradi posebne določbe 23. člena ZNP je seveda možen umik predloga brez privolitve drugih udeležencev do izdaje odločbe sodišča prve stopnje. Določbe ZPP o obveznem soglasju toženca se torej ne uporabljajo. Sme pa predlagatelj na podlagi drugega odstavka 23. člena ZNP umakniti predlog tudi po izdaji odločbe sodišča prve stopnje do njene pravnomočnosti, če s tem niso kršene pravice drugih udeležencev, ki izvirajo iz te odločbe, ali če se z umikom strinjajo vse osebe, katerim so z odločbo sodišča prve stopnje priznane določene pravice.²³

V primeru smrti udeleženca postopa sodišče praviloma tudi v nepravdnem postopku po določbah ZPP.²⁴

V nepravdnem postopku se prav tako uporabljajo določbe 245. člena ZPP o postavitvi izvedenca. Tako kot po ZPP je mogoče imenovati za izvedenca tudi gospodarsko družbo, usposobljeno za tako delo.²⁵

V nepravdnem postopku se uporabljajo določbe 270. člena ZPP o procesnem vodstvu. Tako kot v pravnem postopku o zadevah procesnega vodstva tudi v nepravdnem postopku sodnik ne izda posebnega sklepa.²⁶

²⁰ Sklep VSK, opr. št. I Cp 199/2005 z dne 21.2.2006, Sklep VSL, opr. št. I Cp 1578/2005 z dne 26.10.2005.

²¹ Tako Sklep VS RS, opr. št. II Ips 133/2008 z dne 3.9.2009.

²² Tako Sklep VSL, opr. št. IV Cp 4938/2005 z dne 14.12.2005.

²³ Sklep VSL, opr. št. I Cp 1822/2004 z dne 13.4.2005.

²⁴ Sklep VSL, opr. št. I Cp 1096/2004 z dne 4.10.2006.

²⁵ Sklep VSK, opr. št. I Cp 125/2006 z dne 4.10.2006.

²⁶ Tako Sklep VSK, opr. št. I Cp 1519/2005 in Sklep VSC, opr. št. Cp 542/2008 z dne 4.12.2008.

V nepravdnem postopku se uporabljajo tudi določbe pravnega postopka iz 274. člena ZPP o litispendenci (visečnosti) pravde.²⁷ Tudi nepravdno sodišče zavrže predlog, če o njem že teče postopek.²⁸

Seveda se tudi v nepravdnem postopku zastavlja vprašanje, do kdaj sme stranka navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze. Zlasti se zastavlja vprašanje, ali veljajo določbe ZPP o omejitvi pravice navajanja novih dejstev in dokazov iz 286. člena ZPP tudi v tistih posebnih postopkih, ki se začnejo na predlog (Rijavec, Ekart, 2009: 21). Na to vprašanje je odgovorila sodna praksa pritrdilno. Tako je sodišče v sporu o delitvi premoženja odločilo, da se glede navajanja novih dejstev in novih dokazov uporabljajo določbe ZPP o omejitvi pravice navajanja novih dejstev in novih dokazov, da pa so možne nove vloge udeležencev glede načina razdelitve premoženja.²⁹

V nepravdnem postopku se po stališčih sodne prakse uveljavlja stališče, da je treba tudi v nepravdnem postopku v smislu določbe 286.b člena ZPP kršitev določb postopka pred sodiščem prve stopnje uveljaviti takoj, ko je to mogoče. Kršitve, na katere se sklicuje udeleženec pozneje, vključno v pravnih sredstvih, se upoštevajo le, če stranka teh kršitev brez svoje krivde predhodno ni mogla navesti.³⁰ Seveda to stališče ne more veljati za postopke, ki jih začne sodišče po uradni dolžnosti in zlasti tiste, v katerih sodišče odloča o pravicah in pravnih interesih mladoletnikov in oseb, ki niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (v tem smislu tudi Rijavec, Ekart, 2009: 21).

Tudi določbe ZPP o oblikah sodb, zlasti o vmesni sodbi, ki jo ureja 315. člen ZPP, se uporabljajo v nepravdnem postopku. Enako pa velja za določbe ZPP o dopolnilni odločbi, ki jo ureja 325. člen ZPP.³¹

4. Uporaba določb ZPP v pritožbenem postopku

ZNP vsebuje v členih 30 do 33 določbe o pravici do pritožbe, o aktivni legitimaciji za vložitev pritožbe, roku za vložitev pritožbe, o suspenzivnosti

²⁷ Pri tem je treba opozoriti na razliko med ZPP in ZNP. Po ZPP nastopi visečnost pravde z vročitvijo tožbe tožencu (184. člen ZPP), po ZNP pa v trenutku vložitve predloga na sodišče (15. člen ZNP; prim. Wedam Lukić, Polajnar Pavčnik, 1991: 25).

²⁸ Sklep VSL, opr. št. II Cp 886/2006 z dne 15.3.2006 in Sklep opr. št. I Cp 4277/2005 z dne 12.10.2005.

²⁹ Tako Sklep VSK, opr. št. I Cp 286/2007 z dne 29.1.2008.

³⁰ Tako Sklep VSL, opr. št. II Cp 2204/2009 z dne 4.12.2009.

³¹ Gl. Sklepa VSK, opr. št. I Cp 2005/2004 z dne 15.3.2005 in VSL, opr. št. II Cp 2315/2005 z dne 8.6.2005.

pritožbe proti izpodbijanemu sklepu in o odločanju sodišča druge stopnje o pritožbi. Vendar te določbe le v splošnem uveljavljajo pritožbo kot redno pravno sredstvo in vsebujejo skope določbe o njenem reševanju, tako da se še vedno zastavlja vprašanje smiselne uporabe ZPP v pritožbenem postopku.

Tudi v nepravdnem postopku se po stališčih sodne prakse uporabljajo določbe ZPP o pravnomočnosti odločbe 319. člena.³² Treba pa je upoštevati, da so sodišča zavzela to stališče v izrazitih predlagalnih postopkih, kot sta zahtevki za vrnitev podržavljenega premoženja in predlog za določitev nujne poti. Problem pravnomočnosti zadev v postopkih, ki se nanašajo na družinska razmerja in osebni status, bi zahteval posebno obravnavanje, saj se v teh postopkih praviloma lahko vlagajo novi predlogi tudi tedaj, če se okoliščine, na podlagi katerih je temeljila izdana sodna odločba, bistveno ne spremenijo.

Po določbi tretjega odstavka 33. člena ZNP sme sodišče druge stopnje iz tehtnih razlogov upoštevati tudi pritožbo, vloženo po preteku roka, ki sicer v nepravdnih postopkih na podlagi tretjega odstavka 31. člena ZNP znaša petnajst dni. Vendar je iz sodne prakse razvidno, da taki izjemni primeri niso pogosti.³³

Eno osrednjih vprašanj v pritožbenem postopku je tudi v nepravdnem postopku vprašanje, ali smejo udeleženci v pritožbi uveljavljati nova dejstva in predlagati nove dokaze (Rijavec, Ekart, 2009: 21). Sodna praksa se je v glavnem opredelila za stališče, da smejo tudi v pritožbenem postopku udeleženci uveljavljati nova dejstva in predlagati nove dokaze le, če izkažejo, da jih brez svoje krivde niso mogli navesti oz. predložiti do prvega naroka oz. do konca obravnavanja.³⁴ V primerih, ko so sodišča zavzela to stališče, pa je šlo spet za predlagalne postopke, in sicer za določitev sporne meje, vrnitev podržavljenega premoženja, delitev premoženja o solastnini in za odločanje o predlogih o sodnem imenovanju člana nadzornega sveta po Zakonu o gospodarskih družbah.³⁵

Tudi na splošno so razmeroma številne odločbe zavzele stališče, da se tudi v nepravdnih postopkih upoštevajo določbe ZPP, zlasti določbe 339. člena ZPP o bistvenih kršitvah določb pravnega postopka, 350. člena ZPP o

³² Tako Sklep VS RS, opr. št. II Ips 300/2004 z dne 6.10.2005 in Sklep VSK, opr. št. I Cp 775/2006 z dne 7.11.2006 (prim. tudi Wedam Lukić, Polajnar Pavčnik, 1991: 38).

³³ Sklep VSK, opr. št. I Cp 497/2005 z dne 12.9.2006.

³⁴ Tako Sklepi VSK, opr. št. I Cp 728/2006 z dne 24.10.2006, VSK Cp 1447/1999 z dne 23.5.2000, VSM opr. št. I Cp 2064/2005 z dne 29.8.2006 in VSK CPg, opr. št. 98/2008 z dne 24.4.2008 in Sklep VSL, opr. št. I Cp 878/2001 z dne 30.5.2001.

³⁵ Uradni list RS, št. 65/2009 (ZGD-1-UPB3).

mejah preizkusa sodbe prve stopnje in 365. člena ZPP o odločanju sodišča druge stopnje o pritožbi.³⁶

ZNP sicer vsebuje posebne določbe o stroških postopka, ne vsebuje pa določb o stroških pritožbenega postopka. Sodna praksa se je postavila na stališče, da se glede stroškov pritožbenega postopka uporabljajo določbe ZPP tudi v nepravdnem postopku.³⁷

5. Uporaba določb ZPP o reviziji in zahtevi za varstvo zakonitosti

Dovoljenost revizije je v nepravdnem postopku posebej urejena. Tako določa 34. člen ZPP, da revizija ni dovoljena, razen če zakon določa drugače. Tako je posebej dovoljena revizija po določbi 52. člena ZNP zoper sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti, po določbi 103. člena ZNP zoper odločbo sodišča druge stopnje o določitvi odškodnine, kadar je z zakonom določeno, da se določi v nepravdnem postopku, po določbi 111. člena ZNP pa v postopku v stanovanjskih zadevah (glede na temo obravnavanja v tem sestavku ne prikazujemo dopustnost revizije v drugih nepravdnih zadevah, ki jih urejajo drugi predpisi).

Kadar je revizija dovoljena, je treba po stališču sodne prakse upoštevati določbe ZPP, zlasti tudi določbe o dovoljenosti revizije, če je bila izdana končna odločba, torej če je odločalo sodišče druge stopnje in o vrednosti spora.³⁸

6. Uporaba določb ZPP v obnovitvenem postopku in postopku priznanja in izvršitve sodnih odločb

V predlagalnih postopkih (npr. v postopku za vrnitev podržavljenega premoženja) so sodišča zavzela stališče, da za te postopke velja institut pravnomočnosti, ki izključuje nadaljnje razpravljanje o spornem razmerju in veže stranke na vsebino odločbe. Ker pa lahko pride ta institut v nasprotje z načelom zakonitosti in materialne resnice, pravni red izjemoma določa

³⁶ Gl. Sklepe VSK, opr. št. I Cp 676/2003 z dne 6.7.2004, VSL, opr. št. I Cp 568/2006, VSL, opr. št. IV Cpg 8/2005 z dne 16.2.2005, VSK, opr. št. I Cp 732/2006 z dne 7.11.2006, VS RS, opr. št. Cpg 6/2009 z dne 6.4.2010, VSM, opr. št. I Cp 1370/2006 z dne 1.6.2006.

³⁷ Gl. Sklepa VSK, opr. št. I Cp 529/2006 z dne 17.10.2006 in VS RS, opr. št. Cpg 6/2009 z dne 6.4.2010.

³⁸ Gl. Sklepe VS RS, opr. št. II Ips 342/2001 z dne 24.1.2002, opr. št. II Ips 929/1994 z dne 12.1.1995, opr. št. II Ips 229/1994 z dne 12.1.1995, opr. št. II Ips 489/2004 z dne 30.6.2005, II Ips 268/2001 z dne 14.2.2002, opr. št. II Ips 573/2000 z dne 10.1.2001.

obnovo postopka kot izredno pravno sredstvo, ki pa je vezano na objektivne in subjektivne roke ter na točno določene razloge. Zaradi tega se tudi v nepravdnih postopkih uveljavlja pravilo, da je mogoče s predlogom za obnovo postopka uveljavljati nova dejstva in predlagati nove dokaze le, če jih stranka brez svoje krivde ni mogla uveljavljati oz. predlagati, preden je bil prejšnji postopek končan s pravnomočno sodno odločbo (določba drugega odstavka 395. člena ZPP).³⁹

V postopku priznanja in izvršitve v vseh civilnih in gospodarskih zadevah, torej tudi v nepravdnih postopkih, ki se nanašajo na te zadeve, se uporablja Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. novembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.⁴⁰ Uredba je sama opredelila vse materialnopravne predpostavke za priznanje sodne odločbe iz države članice EU. Zaradi tega se v postopkih, ki sodijo v domet Uredbe, ne uporabljajo več določbe Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku⁴¹ (ZMZPP).

7. Sklep

Temeljno vprašanje je, ali je primerna določba veljavnega 37. člena ZNP, da se v nepravdnem postopku smiselno uporabljajo določbe ZNP, če ni z ZNP ali drugim zakonom drugače določeno. Zastavlja se vprašanje, ali ne bi kazalo oblikovati več določb nepravdnega postopka, na določbe ZPP pa se sklicevati ne s splošno normo, temveč s posamičnimi normami, ki bi v nepravdnem postopku uveljavljale posamezne procesne institute (npr. določbe o rokih, o vročanju, o vrnitvi v prejšnje stanje, o dokaznih sredstvih ipd.).

Mnenja sem, da bi kazalo v nepravdnem postopku opredeliti več procesnih določb in iz njega izločiti splošno sklicevanje na določbe ZPP le, če bi iz sodne prakse izhajalo, da sodišča pogosto, kljub splošni napotitveni normi, ne uporabljajo določb ZPP oz. njegovih procesnih institutov, kot so v ZPP opredeljeni. Vendar je iz pregleda sodne prakse razvidno, da sodišča večidel tudi v nepravdnem postopku uporabljajo določbe ZPP. Tudi pravna teorija, ki se žal z nepravdnim postopkom ne ukvarja poglobljeno, ne opozarja na potrebo po uveljavitvi večjega števila posebnih procesnih določb v nepravdnem postopku. Zaradi tega po mojem mnenju zaenkrat ni treba razmišljati o vključitvi večjega števila posebnih določb o postopku v

³⁹ Gl. Sklepa VSL, opr. št. I Cp 732/1999 z dne 13.9.2000 in VS RS, opr. št. II Ips 89/2010 z dne 27.5.2010.

⁴⁰ UL L 12, 16. 1. 2001, str. 1.

⁴¹ Uradni list RS, št. 56/1999 in 45/2008 (ZArbit).

nepravdni postopek, prav tako pa ne izločiti iz ZNP določbe o sklicevanju na smiselno uporabo ZPP. Morebiti bo sodna praksa v naslednjih letih pripeljala do drugačnega položaja.

Literatura / References

Rijavec, V. (2001) Razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom, v Rijavec, V., Keresteš, T., Vrenčur, R., Mikl, U. Nepravdno pravo – zbornik referatov (Maribor: Pravna fakulteta).

Tratar, B. (2006) Novi Zakon o upravnem sporu, s pojasnili in stvarnim kazalom (Ljubljana: založba Oziris).

Bork, R., Jakoby, F., Schwab, D. (2009) FamFG, Kommentar zum Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Bielefeld: Gieseking Buchverlag).

Ude, L. (1993) Civilni pravdni postopek, dodatek (Ljubljana: Uradni list RS).

Rijavec, V., Ekart, A. (2009) Zakon o nepravdnem postopku z uvodnimi pojasnili (Ljubljana: Uradni list RS).

Wedam Lukić, D., Polajnar Pavčnik, A. (1991) Nepravdni postopek, zakon s komentarjem (Ljubljana: Uradni list RS).